

következtetés **adja** legmarkánsabb bizonyítékát azoknak **az** ellenmondásoknak, amelyekben **annyira** bővelkedik Székely Bélának **ez a** különben figyelmet érdemlő tanulmánya. Ujvári László

AZ IFJÚ SZLOVÁK ÉRTELMISÉG, MINT REGÉNYTÉMA. A háború utáni fiatal szlovák értelmiség összefoglaló és **teljes** áttekintést **nyújtó** társadalmi és **lelki** helyzetképének megrajzolásával **máig is** adósak a szlovák prózairók. Eddig **a témát** inkább a falusi paraszt- és városi munkástömegek helyzete és életsorsa szolgáltatta s **az** intelligencia, különösen a **most** felnövő fiatal nemzedék, **csak** elvétve és inkább csak a regény cselekményének tarkítására kapott szerepet a szlovák prózairók munkáiban. Itt-ott történt ugyan **egy-két** kísérlet **az** ifjú szlovák értelmiség **bizonyos**: rétegének a szépprózában **való** megjelenítésére, de ezek úgyszólván egytől-egyig olyan megnyilatkozások voltak, melyek **nem** viselték magukon a teljességre és helyesszemponutú lerögzítésre való törekvés jegyeit.

Természetesen kivételt képez itt **egy-két** haladó szlovák regényíró munkája (**elég**, ha **csak** *Jilemnicky* és *Král* legutóbbi munkáira **gondolunk**), amelyekben **elég** sűrű utalásokat találunk **az** ifjú szlovák értelmiség életsorsára, útkeresésére, **harcaira** és **eszmei** beállítottságára. **Ám** ezekben a regényekben is elsősorban a paraszt **Vagy** munkás a téma, **nem pedig az** értelmiség.

Felmerül a kérdés: vajjon mi az oka annak, hogy **még** nem született meg a szlovák intelligencia nagy regénye? Nem mernők teljes biztonsággal állítani, hogy csupán a megfelelő történelmi távlat hiánya okozza **ennek** elmaradását. Nyilván ez is hozzájárul a dologhoz, de talán inkább az a baj, hogy a háború előtt úgyszólván alig volt szlovák intelligencia és csak a fordulat utáni új lehetőségek nyitották **meg** az utját az új értelmiségi nemzedék felfejlődésének.

Ám a feladat, az irodalmi lecsapódásra váró **anyag** újszerűségénél és szívi voltánál fogva, így annál izgatóbb és érdekesebb. S mivel a téma **maga nagyon** csábító, annál szembetűnőbb, hogy az írók zöme mégis visszatörpan annak feldolgozása előtt. Viszont azok a kísérletek, amelyek **ebben az** irányban **az** utóbbi időben történtek, nem kielégítőek. Jellemző, hogy **ha** hozzányultak **is** ehhez a témához néhányan a szlovák szépirók közül, inkább a szatira hangján szólaltak meg és tették meg megjegyzéseiket. Ebből a szempontból megemlítésre méltó *Jesensky: Demokrati*¹ (*Demokraták*) című regénye, melyben a szerző, a könyv megjelenése idejében **még**, mint országos alelnök, tehát felelős állásban **lévő** vezető állami tisztviselő, a fiatal csehszlovák demokrácia szatiráját adta. A könyvben természetesen hiába keresnők a következetesen szocialista szempontú **bírálatnak** a megnyilvánulását. A szlovenszkói sorsvalóságnak **csak egy szelete** és az ifjú értelmiségnek legfeljebb polgári demokrata rétege **kerül az** olvasó **elő**. Olvasás közben néha **egy-két** pillanatra úgy rémlik, **mintha** Mikszáth különös figurái vonulnának el előttünk, ám *Jesensky* szatirájának nincs az a kesernyés íze, mint volt Mikszáth majd' **minden** írásának. Mikszáth kedélyes adomázó hangon, derűs mosollyal az ajkán **mondott** szörnyű igéket romlásunkról, pusztulásunkról. Kortársai **nem** érezték, hogy a humor és látszólagos derű mögött egy pesszimiztikus és **cinikus** lélek vergődik. A háború utáni nemzedék döbbent **csak** rá Mikszáth írásainak lényegére. Mindez: és általában az egész mikszáthkálmani magatartás azonban távol áll *Jesensky* szatirájától, **mely** inkább **a**

¹ Janko Jesensky: *Demokrati*, Slovenská Matica kiadása Turócszentmártonon.

háború utáni szlovák értelmiség eszmei tájékoztatlanságából eredő botlásoknak és tétovaságnak a jóakaratóú kipécézésére törekszik.

Jégé: Alina Orságová₂ című munkáját szintén enyhe szatira hatja át, mely csak néhol csap át csipős iróniába. A könyv a fiatal szlovák értelmiség szerelmi életét tárja elénk. Tehát ez az írás sem lép fel a fiatal szlovák intelligencia életének összes részletében való bemutatásának az igényével. Ám az író már eleve nem törekszik teljességre, csak egy kis részt kíván megvilágítani a felvetett témakörből. Mindez önmagában véve nem volna baj vagy fogyatékoság. A hiba csak ott van, hogy a hatalmas témakörből önkényesen kiemelt kis résznek a hiteles voltához sok szó fér. A könyv cselekménye eloszlik néhány főszereplő között. Azonban itt nem is a cselekmény a fontos és nem is azért íródott a könyv. A szerző egy sereg fiatal leányt és fiút vonultat fel könyvében, akik csak a földi gyönyöröknek, a kéjnek és szeretkezésnek élnek. Mindez csak azért szükséges, hogy annál tisztábban álljon előttünk Alina Orságová és Vetrovsky makulátlan szerelme. És bár a szerző tendenciózus beállítása meseszerű könnyedséggel és mesterkéletlen bájjal történik, mégsem tudunk megszabadulni attól az érzéstől, hogy a szlovák fiatal értelmiségi nemzedék tulnyomó többsége csak a muló örömöknek élne és nem volna más életcélja. Az az erkölcsi fertő, melyet Jégé oly sok realizmussal igyekszik elhíthetővé tenni, mégis valószínűtlennek tűnik előttünk. S ezért Jégé láttelejét semmiképpen sem fogadhatjuk el. A 60-on túljáró alsókubini orvos-író ezen a ponton elvetett a sulykot. Általánosan, holott egyedülálló esetekről kellene beszélnie. Mindenesetre sok a zavar és közöny a jelenlegi szlovák fiatalok lelkében, de egy bizonyos: a szlovák fiatal intellektueleknek eszmei beállitottsága és lelki arcúata más, mint amígőnek Jégé szeretné feltüntetni. A fiatalok utkeresésének és helyes irányba való fordulásának több jelét láthatjuk Szlovenszón. Elég, ha csak a Sip és Dav köré csoportosult ifjakra utalunk. Jégének nyilván hiányzott a könyvben felvázolt környezet és az abban szereplő nemzedék közelebbi, bensőségebb ismerete. Erre vezethető vissza az a felelőtlen gesztus is, ahogy a könyvben a fiatal szocialisták vitáját leírja. Azonban minde fogyatékoságok mellett nem lehet elhallgatni azt a nagyszerű készséget, mellyel Jégé munkájának egyes zsáneralakját megmintázta. Különösen áll ez Zaunerovára, a Korcek-családra és nem utolsósorban Teréziára.

Az elvetelt kísérletek és félresiklott próbálkozások után tehát még mindig esedékes a fiatal szlovák intellektuális nemzedék nagy regényének a megírása. Ennek a nagyszerű feladatnak az elvégzése a fiatal szocialista prózairókra vár.

Sándor László

A „NAPOS OLDAL” Karácsonyi Benő új kétkötetes regénye (*Szépmit ves Céh*) eleinte meglehetősen nehezen indul. A századik oldal felé azonban kialakul idoma. A sehol erőre nem kapó szatirikus kezdet némi kellemes érzelmességbe oldódik s tagadhatatlan érdeklődéssel halad tovább. Az első fejezetek klisé-figurái elmaradnak, a keresett és kitaposott élcelődést eredeti hangú irónia, sok helyen páthosz váltja fel s a kettő medrében egyenletesen ring a világnézeti célzatú mese, mely kb. arra válaszol, hogy ebben a mi rossz világunkban melyik életvitel, melyik emberi magatartás a helyesebb. S ebben a kérdésben a regény minden oldata vá-

2 Jégé: Alina Orságová, Mazác kiadása Prága.